

Omgaan met demografische gegevens en prognoses in beleid

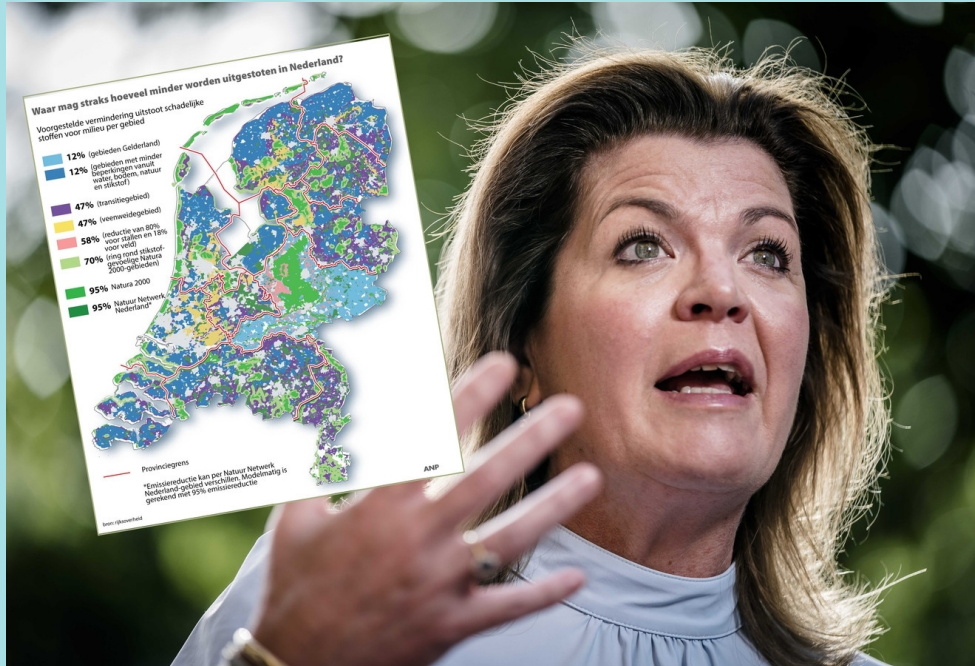
De politiek van tellen bij onderwijshuisvesting in Meierijstad

**Nederlandse
School voor
Openbaar
Bestuur**

drs. Christiaan van der Kaaij
onderzoeker

dr. Martin Schulz
directeur denktank

Kwesties op de kaart?

Ieder jaar 100.000 woningen?

Ons onderzoek

- **Hoofdvraag:** Hoe wordt er in de totstandkoming van beleid gebruikgemaakt van demografische gegevens en prognoses?
- **Casus:** onderwijshuisvesting
- **Theoretisch perspectief:** de politiek van het tellen
  - **Essentie:** cijfers lijken voor zich te spreken, maar doen dat niet
  - **Idee:** het verhaal over die keuzes expliciet maken door te vertellen
  - **Model:** op de volgende slide

De politiek van tellen

I. *Waarom* wordt er geteld?

- De vorm van tellen in de casus onderwijshuisvesting is die van **prognosticeren**, het tellen van de toekomst
- ‘**Bouwen op leerlingaantallen**’: scholen worden bekostigd en gesticht op basis van (verwachte) leerlingaantallen
- Prognoses zijn een belangrijke basis van **het IHP**, Integraal Huisvestingsplan

II. *Wat wordt er geteld?*

- Wat wordt er geteld? = Wat gaat er **mee** in het prognosemodel (input)?
- Wat er geteld wordt: dat wat **kwantificeerbaar** is:
  - Demografische informatie: geboorte, sterfte, vestiging, vertrek
  - Woningbouwplannen
- Wat er **niet** geteld wordt: dat wat niet-quantificeerbaar, maar ook belangrijk is:
  - Invloeden op oudervoorkeuren (zoals schoolconcept of inspectierapport)
  - Tweede en derde orde effecten
  - Intensivering, versnelling van bouwplannen

III. *Wie* telt?

- Het prognosticeren, het tellen, wordt **uitbesteed**
- Uitwisseling van **verschillende soorten kennis** (kennis van demografische modellen, van het onderwijs, van de gemeentelijke context)
- Hoor en wederhoor van prognoses bij schoolbesturen
- Toch **kunnen blijven controleren** en de juiste vragen stellen

IV. *Hoe wordt er geteld?*

- De marktpartij maakt gebruik van **het G4PRO-model** en daarmee werken, betekent werken met twee principes:
- Het verleden (afgelopen 5 jaar) is de basis voor de toekomst (extrapolatie)
- Delen moeten altijd optellen tot het geheel (optelling)

V. Wanneer wordt er geteld?

- De **timing van het IHP**: lange termijn + jaarlijkse bijstellingen
- Op de lange termijn, per definitie **een dalende lijn** (de woningbouwplanning is 'op')
- Een prognose voor een nieuwe wijk is **op t+10 beter dan op t+1**

VI. *Welk verhaal wordt er verteld?*

- Het prognosticeren resulteert in **overzichten** van verwachte leerlingaantallen per school per jaar
- Cijfers worden gepresenteerd **zonder de bandbreedtes** die de onzekerheid daarvan aangeven
- Het gesprek naar aanleiding van de cijfers gaat vooral over de vierkante meters per kind en te weinig over de **visie op onderwijshuisvesting**

Een kwestie van tellen en *vertellen*

- **Forecasten én foresighten:**
  - Forecasten: tellende methode van vooruitzien
  - Foresighten: vertellende methode van vooruitzien
- Naast inzetten op nog beter prognosticeren óók aandacht voor **het verhaal achter de prognoses**
- Politiek **in gesprek** over wat het betekent om te tellen en te vertellen
  - Actieve informatievoorziening in de raad: niet alleen tellen, maar ook vertellen
  - Debat over hoe we omgaan met voorspelbare verrassingen

Principes van politiek?

- Politiek = (geweldloze!) strijd en conflict over verschillen in de samenleving
- **De** politiek en **het** politieke
- Wat betekent dat voor de zes vragen van de politiek van tellen?

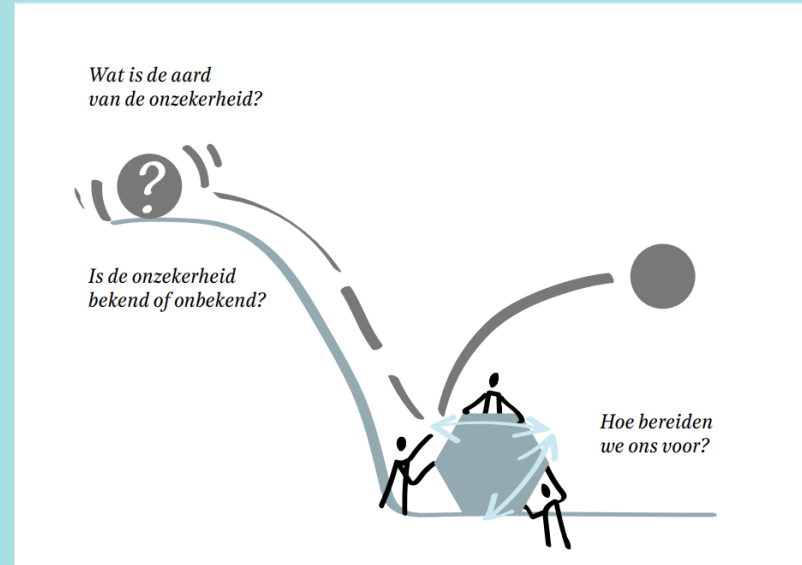

Het politieke van tellen

Waarom er wordt geteld	Welke informatie is nodig om beleid op te kunnen baseren?
Wat er wordt geteld	Wat dient in een telling of meting (niet) te worden meegenomen?
Wie er telt	Wie mag of mogen er (mee)tellen?
Hoe er wordt geteld	In hoeverre dient het verleden betekenis te krijgen voor de toekomst? Welke rekenlogica is aan de orde?
Wanneer er wordt geteld	Welke gevolgen heeft de timing van het moment waarop wordt geteld?
Welk verhaal er wordt verteld	Schatten we liever ruim of voorzichtig?

Voorbereiden op voorspelbare verrassingen

- **Niet alles is te tellen**
- **Strategieën** om met inherente onzekerheid om te gaan
- **Ingekleurd** voor de casus onderwijshuisvesting

Strategie	Omschrijving	In onderwijshuisvesting
Fragiliteit	Specialiseren en anticiperen	Niet het gebouw aanpassen, maar de verdeling van leerlingen
Robuustheid	Absorberen en stutten	Schoolgebouwen groot bouwen en leegstand voor lief nemen
Veerkracht	Meebuigen en weer omkeren	Werken met noodlokalen en tijdelijke uitbouwen
Agiliteit	Uitwijken en opzij gaan	Modulair en aanpasbaar bouwen, kortlopende verplichtingen aangaan
Antifragiliteit	Opzoeken en ondergaan	Dat scholen soms (over)vol zijn, is <i>'part of the deal'</i>

drs. Christiaan van der Kaaij
Onderzoeker en opleidingsmanager
kaaij@nsob.nl

dr. Martin Schulz
Directeur denktank
schulz@nsob.nl

**Nederlandse
School voor
Openbaar
Bestuur**

[**www.nsob.nl**](http://www.nsob.nl)